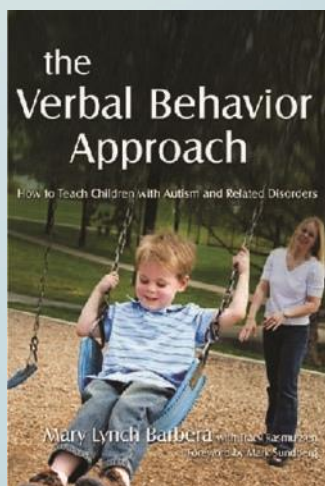

MARY LYNCH BARBERA, RN, MSN,
BCBA

Mary Lynch Barbera, RN, MSN, BCBA nabízí unikátní perspektivu jako rodič dítěte s autismem i jako profesionál. Od synovy diagnózy jednoho dne před jeho 3. narozeninami zaměřila Mary svou pozornost a výzkum na autismus a související poruchy. Stala se certifikovanou behaviorální analytičkou v roce 2003 a od té doby pracuje jako vedoucí behaviorální analytička pro Pennsylvánský projekt Verbálního Chování. Pro více info : www.vbapproach.com

Začínáme s přístupem založeným na analýze verbálního chování

Henryho příběh

Henrymu T. budou příští měsíc 4 roky a dostal diagnózu poruchy autistického spektra (PAS) před 6 měsíci. Navštěvuje odpolední předškolní program pro děti s autismem 4 dny v týdnu a absolvuje také logopedii a ergoterapii ve škole. Henryho máma o něm říká, že si umí požádat o některá jídla a pití, pokud jsou v dohledu a dokonce vyslovuje příležitostně celé věty jako „chci jít domů“, nebo „nemůžu to otevřít“. Paní T. také říká, že nemůže přimět Henryho mluvit, pojmenovává věci jenom, pokud sám chce, neopakuje žádná slova ani neodpovídá na otázky. Henry má rovněž problém s imitací motorických činností a obvykle se mu nedaří splnit receptivní pokyny jako „přines si boty“ nebo „dotkni se hlavy“. Není překvapením, že má Henry často záchvaty vzteku, když se ho dospělí snaží posadit nebo naučit nějakou dovednost. Paní T. je podobná ostatním rodičům s dětmi s PAS. Ví, že její syn se toho musí ještě hodně učit, ale neví jak začít nebo jak přimět syna k učení bez toho, anižby vykazoval problémové chování. Dobrou zprávou je, že Henry mluví a toho času je jeho

mluva docela komplexní. Ale bez ohledu na to, zda vaše dítě mluví nebo ne, můžete použít stejné postupy, jak získat dítě ke spolupráci a přimět ho komunikovat a učit se více dovedností.

Henry a Mary: nahoru, nahoru

Koncepce Verbálního Chování

Napsala jsem knihu s názvem Přístup založený na analýze verbálního chování: Jak učit děti s autismem a souvisejícími poruchami (v originále *The Verbal Behavior Approach: How to Teach Children with Autism and Related Disorders* (Barbera & Rasmussen, 2007)), abych pomohla rodičům, jako je paní T. a stejně tak profesionálům, pro které je tato koncepce novinkou. Kniha je napsána z perspektivy mě jako rodiče dítěte s autismem a zároveň certifikované behaviorální analytičky (BCBA). I když je malá část knihy zaměřená na můj příběh, většina knihy poskytuje rodičům a profesionálům návod krok-za-krokem jak začít s programem Verbálního chování (Verbal Behavior - VB). Jako profesionálka, která jsem pracovala se stovkami dětí s autismem v posledních několika letech, jsem dospěla k tomu, že přístup verbálního chování je nejlepším typem aplikované behaviorální analýzy (ABA) pro děti s autismem a jinými vývojovými poruchami či

opožděním vývoje. Často dostávám otázku?: „Je lepší ABA nebo VB?“ Já tvrdím, že je to jako se ptát: „Je lepší perlivá limonáda nebo Sprite?“. Ve zkratce je ABA věda o změnách chování a VB je jedním z přístupů ABA, stejně jako Sprite je druh perlivé limonády. Jako BCBA dodržuji na prvním místě principy ABA, ale rovněž používám analýzu verbálního chování B. F. Skinnera (nebo řečeno jednodušeji koncepci verbálního chování), když vyhodnocuji a učím dovednostem řeči a učení. Poté, co jsem pracovala s hodně dětmi a několika dospělými s PAS jsem si ověřila, že implementace vědecky ověřených ABA/VB technik má za výsledek zlepšení v chování, řeči a dovednosti se učit, a to nezávisle na věku nebo úrovni schopností dítěte. V tomto článku navrhuji úvodní kroky pro rodiče jako je paní T. a profesionály jako je Henryho učitel, kteří chtějí začít používat VBABA.

Verbální Chování – historie a definice

Nejdříve chci vyjasnit trochu zmatku kolem Verbálního Chování (VB) tím, že se vrátíme trochu do historie. V roce 1957 napsal B.F.Skinner již klasickou knihu nazvanou Verbální Chování (v orig. *Verbal Behavior*), která popisovala řeč jako chování a definovala verbální chování jako jakékoliv chování zprostředkované posluchačem. Na paměti je potřeba mít jednu věc, a sice to, že dítě nemusí mluvit, aby bylo „verbální“, protože verbální chování zahrnuje gesta, znakovou řeč, vyměňování obrázků a ukazování. Dítě, které sebou hází na zem, nebo vás štípe rovněž projevuje verbální chování. Po dobu, co je posluchač přítomen a dítě, které projevuje nějaké chování za účelem komunikace, nazývá se toto chování verbálním chováním. V knize *Verbal Behavior* (1957) definoval B.F.Skinner pojem „verbální operant“ a určil názvy 4 verbálních operantů: mand, takt, verbální imitace (echoic) a

intraverbál. Tyto 4 verbální operanty, které navrhl, jsou součástmi verbálního chování, které tradiční jazykovědci často nazývají „expresivní řečí“. Také popsal termín „reagující posluchač“ (listener responding) jako ekvivalent receptivní řeči (dále receptivní porozumění). Spousta z vás slyšela věci jako: “expresivní řeč vašeho dítěte je na úrovni odpovídající 2,3-letému dítěti a receptivní řeč na úrovni 3,0-letého“. Toto v zásadě znamená, že vaše dítě expresivně komunikuje nebo „mluví“ jako batole trochu starší než 2 let a „rozumí“ řeči a dokáže následovat pokyny podobně jako 3-leté. Jak jsem zmínila dříve, B.F.Skinner definoval pojmy mand, takt, verbální imitace, intraverbál. I když to může být zpočátku matoucí, jelikož se nejedná o pojmy užívané denně, tyto 4 operanty umožňují přesnější analýzu expresivní řeči. Především vyhodnocením silných stránek a potřeb dítěte pomocí těchto verbálních operantů jsou rodiče a profesionálové často schopni zacílit na dovednosti, které často vedou ke zlepšení řeči a schopnosti učení.

Mand

Podívejme se nejdříve na mand, protože se jedná o nejdůležitější ze všech verbálních operantů. Mand je požadavek (od slova „demand“). Dítě (nebo dospělý na jakékoliv úrovni dovedností) manduje často o položky (např.: „chci džus“), o pozornost („Mami, podívej se na mě!“) a informace („kde jsou moje boty?“). Mand nemusí zahrnovat mluvu, protože děti mohou používat rozšířeného systému jazyka jako je znaková řeč, výměna obrázků nebo pomocí zařízení k mandování – vyjádření požadavku. Mand je nejdůležitější verbální operant, protože vyžaduje určitou míru motivace na straně žadatele. Např. pokud mám žízeň, mohu mandovat, že chci džus nebo jiný nápoj. Pokud mám zpoždění a nemůžu najít boty,

můžu se zeptat manžela, jestli neví, kde jsou mé boty. Mandy jsou důležité, jelikož to co chceme - položka, pozornost a informace - obvykle dostaneme ihned po mandu, což pak představuje přímé posílení (direct reinforcement). Často bývá příčinou problémového chování dítěte fakt, že si není dítě schopno požádat o věci, které chce. Z těchto všech důvodů je největší prioritou naučit děti mandovat.

Další verbální operanty

Takt je další verbální operant; můžete si ho zapamatovat tak, že myslíte na něco, s čím jste se setkal v běžném prostředí. V základě je takt označením něčeho, co se dostane do kontaktu s jedním z vašich smyslů. I když bývá takt často označením obrázků nebo věcí (ukaz obrázek auta a dítě taktuje „auto“), takt může být také něco, co člověk slyší („Slyším domovní zvonek“), cítí (Cítím kávu), ochutnává („chutná to slane“), nebo se dotýká („Je to mokré“). I když je důležité takty učit, nejdříve děti musíte naučit si mandovat o věci, které jsou pro ně vysoce motivující. Dítě by se mělo učit taktům až potom, co je schopné si mandovat o několik posilujících věcí jako např. vodu, míč, auto nebo bubliny.

Verbální imitace se dá lehce zapamatovat přirovnáním k ozvěně; nastává, když dospělý něco řekne a dítě řekne stejné slovo nebo odráží zpět. Děti, které se vyvíjejí normálně, se učí většinu své řeči díky jejich silné schopnosti opakovat (echo). Řeknete dítěti bez opoždění řeči „tohle je buldozér“ a on odpoví „buldozér“. Poté, co slovo buldozér jednou nebo dvakrát uslyší a zopakuje, ví, co je to buldozér. Děti s autismem nemají dobrou imitaci, často vokálně neimitují ani neopakují žádná slova. Toto je nepostradatelná dovednost a my často vidíme, že když dokážeme přimět vokální děti k opakování slova (verbální imitaci) nebo nevokální děti k imitaci znakového

jazyka, ledy povolí a učení se novým dovednostem včetně rozvoje řeči se dramaticky zlepší.

Poslední ze 4 verbálních operantů je intraverbál. Jedná se o odpověď na otázku. Když se zeptám dítěte „Kolik ti je let?“, manduju (žádám) o informaci a odpověď dítěte „pět“ je intraverbál. Toto je ten nejtěžší verbální operant a poslední ve vývoji, i u dětí, které se vyvíjejí typicky. Nejjednodušší intraverbální dovednosti jsou obvykle písničkové dovětky, takže když řeknu „prší, prší, jen se ____“ a udělám pauzu po „se“, tak dítě které vysloví nebo zazpívá „leje“ by dalo intraverbální odpověď.

Neverbální operanty

Navíc k 4 verbálním operantům, je u dětí s autismem velmi důležité rozvíjet receptivní dovednosti, aby dítě porozumělo a poslechlo. I když to není verbální operant, je velmi důležité, aby se všechny děti naučily reagovat na „přines si boty“, „dotkni se letadla“, nebo „kde máš hlavu?“. Tyto dovednosti nezahrnují žádnou vokální řeč, ale vedou k tomu, že dítě pochopí a splní požadované. Dva další neverbální operanty důležité pro děti s autismem zahrnují imitaci a přiřazovací/vizuální herní dovednosti. Podobně jako u receptivního porozumění, velký prospěch přináší u malých dětí s minimem řečových schopností práce na imitačních a přiřazovacích dovednostech. Receptivní, imitační a přiřazovací dovednosti je možno jednodušeji promptovat (vyzývat k nim, pomáhat plně či náznakem), než je tomu u verbálních operantů, takže se je dítě dovede naučit, i když ještě není řeč rozvinuta. Jakmile děti získají schopnost následovat instrukce dospělých, rozvoj řeči i učení se novým dovednostem se obvykle urychlí.

Henry a Mary - mandování u dveří

Henryho verbální chování

Nyní se znovu podíváme na Henryho. I když Henrymu trvalo pár měsíců si osvojit schopnost mandování, nyní již vokálně manduje o několik věcí, pokud jsou v dohledu. Umí si požádat o věci jako džus, sušenka nebo palačinka. Příležitostně manduje celými větmi jako: „Chci jít domů“. Ale i tak je pořád ještě hodně věcí, o které je pro něj těžké mandovat, protože nezná název věci nebo je věc mimo dohled. Vedle toho, že je potřeba spousty práce, aby byl schopný si vymandovat věci v dohledu i mimo něj, se Henry nakonec také potřebuje naučit, jak mandovat o aktivity, pozornost a informace. I když je Henryho schopnost mandovat o pár věcí, pokud jsou v dohledu skvělou začátečnickou dovedností, zbývá spousta práce stavět na tomto operantu, takže mandování musí zůstat hlavním zaměřením Henryho programu v dohledné budoucnosti. Pokud by program nebyl zaměřen na mandování, problémové chování by přetrvávalo a Henryho řeč a učení by nepostupovalo optimálním tempem. I když má Henry určitou schopnost mandovat, prokazuje velice slabé dovednosti ve zbylých 3 operantech (takt, verbální imitace, intraverbál). V této chvíli nedokáže Henry spolehlivě něco taktovat nebo zodpovídat nějaké dotazy. I když rád zpívá určité části písniček, není schopen doplnit slova, když se u něj dospělý snaží evokovat intraverbální

Henry a Mary - přiřazování

chování. Henry rovněž nedokáže zopakovat slovo po dospělém - verbální imitace. A navíc, Henry také projevuje omezené schopnosti v oblastech neverbálních operantů (receptivní, imitační a párovací dovednosti). Henryho schopnosti receptivního porozumění jsou velmi opožděné; nedokáže se dotknout částí svého těla nebo dojít si pro boty, když ho o to dospělý požádá. Henry umí poskládat velmi jednoduché puzzle, ale potřebuje pomoc se skládáním složitějších. Henry rovněž obvykle nenapodobuje činnosti nebo pohyby dospělých nebo dětí.

Začínáme s ABA/VB programem pro Henryho

Analýzou Henryho dovedností a slabostí ve verbálních a neverbálních operantech, stejně jako hodnocením jeho receptivního porozumění, můžeme nyní rozhodnout o nejlepším postupu (pro jeho rodiče a profesionály pracujících s Henrym), který pomůže Henrymu zlepšit jeho jazykové dovednosti a schopnost se učit novým věcem.

Jak již bylo zmíněno dříve, prioritou pro Henryho je posílit schopnost mandovat (žádat o věci). Paní T. a další, jež pracují s Henrym, by měli pokračovat v povzbuzování (nikoli vyžadování), aby vyslovil názvy věcí, které zrovna chce. Protože nikdo nemůže přinutit dítě mluvit, dospělí

pracující s Henrym by měli jednoduše vyslovit název předmětu párkrát před tím, než mu ten předmět dají – proces

označovaný jako *párování*. Například: pokud jste u dveří a Henry chce jít ven, využijte této příležitosti tak, že si stoupnete před dveře a řekněte: „otevřít, otevřít, otevřít“ s odmlkou 1-2 sekundy mezi každým slovem. Říkejte slova v pomalejším a živějším tónu. Pokud se Henrymu podaří zopakovat „otevřít“ po té, co jste to vyslovili poprvé, intenzivně ho pochvalte, pošimrejte a jinak odměňte během otevírání dveří. Pokud však neřekne nic, řekněte pouze „otevřít“ zhruba třikrát a potom otevřte dveře. Nečekejte však příliš dlouho, nebo nenaléhejte, aby Henry promluvil, protože přeci nechcete, aby byl Henry frustrovaný a tím se spustilo problémové chování.

Navíc k využívání jakékoliv příležitosti k mandování během dne, například když Henry chce otevřít dveře, paní T. by se také měla snažit pracovat s Henrym u stolečku alespoň jednou denně k intenzivnímu tréninku mandů – mand sezení (mand session). Tyto sezení, které mohou ze začátku trvat jen několik minut za den, se časem vyvinou v delší a daleko více intenzivnější práci za stolečkem. Intenzivní trénink mandů- man sezení je detailněji vysvětlen v mé knize, ale, velmi zjednodušeně, tyto sezení spočívají ve vytvoření zaranžovaných příležitostí, které nutí Henryho si říkat – mandovat to, po čem zrovna touží. Například: pokud má rád sušenky, bubliny a autíčka, stejně tak, jako být zvedán do vzduchu, a už slyšel použití těchto slov v minulosti, tyto tři předměty a jedna akce by měly být použity během mand sezení. Při přípravě na tato sezení si paní T. rozláme sušenku na menší kousky a připraví si pět nebo šest malých autíček, stejně tak jako bublifuk. Může začít tím, že bude držet kousek sušenky a dávat ho pomalu Henrymu, přičemž bude říkat „sušenka, sušenka, sušenka.“ Když se Henry začne natahovat pro další kousek sušenky, paní T. si může tento kousek na chvíli ponechat a mezitím opět říct „sušenka“, aby se přesvědčila, jestli Henry nezačne slovo opakovat. Pokud neřekne nic, podle třetího modelu by

mu paní T. měla sušenku jednoduše dát.

V této chvíli u Henryho není prioritou soustředit se na další dovednosti jako jsou takty, verbální imitace a intraverbály. Jelikož však Henry má rád písničky, doporučila bych časté zpívání písniček s odmlčováním se na poslední slovo každé fráze na sekundu nebo dvě, abychom povzbudili intraverbální doplňování písniček. Tato činnost se může provádět buď v průběhu mand sezení, nebo mimo něj. Verbální imitace, takty a intraverbály jsou sice důležité dovednosti, nicméně Henryho schopnosti mandovat potřebují být posílené jako první. Dále, pokud se Henrymu bude líbit takto se učit a začne si užívat mand sezení, jeho rodiče pravděpodobně uvidí zlepšení ve verbální imitaci a schopnosti taktovat (označovat) odměny. Tyto dovednosti se posilují právě během mand sezení.

Materiály a zdroje potřebné k zahájení

Možná se ptáte, jaké materiály paní T. potřebuje k zahájení mand sezení. Kromě stolku a židlí, které paní T. už má, doporučila jsem také, aby si sehnala nějaké velmi jednoduché hračky a puzzle. I přes to, že nějaké hračky (jako např. Kladivo, míčky a třídič tvarů) mohou být na krabici označovány jako vhodné pro mnohem menší děti, tyto hračky mohou pomoci Henrymu vybudovat si vlastní dovednosti a naučit Henryho reagovat na oslovení dospělých. Také jsem navrhla paní T., aby šla do obchodu s levnými věcmi a koupila dvě naprosto stejné balení obrázkových karet. Toto je důležité, protože bude užitečné mít dva identické obrázky jablek, aut, ptáků a dalších obrázků „prvních slov“, které Henryho naučí párovat tyto obrázky, případně ho naučí i pojmenovávat věci na nich a odpovídat na otázky ohledně věcí na kartách.

I když se může mand sezení provádět téměř kdekoli, obvykle doporučuji, aby tato sezení byla prováděna u malého stolku, obzvláště pak pokud je dítě

v předškolním věku a není ještě zvyklé sedět s učitelem nebo rodičem a učit se. Přínosné je také „napárovat“ - spojit sezení u stolečku s odměnou pro dítě, protože je důležité naučit Henryho, že když přijde ke stolečku a posadí se u něj s jeho matkou, terapeutem nebo učitelem, budou se dít samé dobré věci. Další výhoda, proč začít s mand sezením u stolečku je to, že mezi mandováním můžeme vkládat a začít s jednoduchými požadavky jako je imitace s hračkou, jednoduché puzzle nebo přiřazovací aktivity. Intenzivnější a delší sezení mohou nastat tehdy, když je Henry natěšený na to jít ke stolečku a plnit jednoduché úkoly bez projevů problémového chování.

Intenzivnější ABA/VB program

Studie prokázaly, že aby děti s autismem dosáhly optimálního pokroku, je nutné pracovat s nimi 30-40 hodin týdně ve škole a/nebo doma ABA programem vedeným profesionálními terapeuty za supervize zkušených odborníků. Nicméně mnoho rodin si nemůže dovolit zavést kompletní ABA program z různých důvodů, např. nedostatku kvalifikovaných profesionálů a finanční náročnosti. Tento článek ale poukazuje na to, že i bez 30-40 hodin ABA programu týdně, je zde několik vědecky ověřených technik, které rodiče i učitelé mohou okamžitě začít používat, aby svým dětem pomohli.

Zatímco stručný hodnotící formulář zahrnutý v tomto článku (převzatý a přetištěný z mé knihy, se svolením Jessica Kingsley Publishers) vám pomůže identifikovat silné stránky a potřeby vašeho dítěte, podrobnější hodnotící schémata budou pravděpodobně zapotřebí před tím, než s intenzivním ABA/VB programem budete moci začít. Vřele doporučuji nový hodnotící program - *The Verbal Behavior Milestones Assessment and Placement Program* (VB-MAPP) (Sundberg, 2008). Další hodnotící nástroje, které mohou být užitečné a jsou běžně užívány jsou: *The Assessment of Basic Language and Learning Skills* (the ABLLS) (Partington and Sundberg, 1998) a *The ABLLS-Revised* (Partington, 2006) Pokud

chcete správně použít jednu z těchto hodnotících metod co nejefektivněji pro vaše dítě, vřele doporučuji konzultaci s ABA analytikem (BCBA), který je obeznámený se Skinnerovou analýzou verbálního chování. Hodnotící nástroje vypsane výše jsou dostupné na stránkách www.difflearn.com a informace ohledně ABA analytiků/BCBA mohou být nalezeny na stránce www.bacb.com.

Další doporučení

Kromě doporučení pro paní T., aby začala s mand sezením každý den po krátkou dobu a včlenila do nich jednoduché puzzle, imitační a a přiřazovací dovednosti, poradila jsem jí také některé obecné strategie, které, jak věřím, jsou užitečné pro všechny rodiče a profesionály, kteří chtějí začít s přístupem založeným na analýze verbálního chování.

1. Buďte k vašemu dítěti pozitivní. Zkuste použít osm pozitiv („Skvělá práce, že jsi řekl džus!“), za každou jednu negativní poznámku („Ne, nedělej to.“)
2. Zaměřte se na spojování učebního prostředí, materiálů a lidí s vysokou úrovní podpory dítěte, která dítě nestojí žádnou námahu a nevyžaduje od něj žádnou práci.

3. Učiňte mandování (žádání, říkání si o) hlavní náplní programu vašeho dítěte.
4. Zredukujte požadavky tím, že budete dávat jednoduché instrukce, ke kterým můžete dítě pobízet (užívat prompty).
5. Označujte věci jmény v průběhu dne jedno nebo dvouslovními frázemi v lehce zdůrazněném, pomalejším a více živějším tónu (např. „Kráva, kráva, kráva“ když vašemu dítěti podáváte puzzle s krávou; „dolů, dolů, dolů“ když zrovna jdete s vaším dítětem dolů ze schodů).
6. Vždy buďte vlídní k vašemu dítěti. Nekřičte ani nepoužívejte fyzickou sílu k tomu, abyste dosáhli svého (aby Vám dítě vyhovělo za každou cenu).

Tím, že budete dělat prostředí pozitivnější a snížíte vaše nároky, bude vaše dítě pravděpodobně šťastnější a svolnější k učení. Navíc, pokud budete prostředí dítěte bombardovat spoustou jednoduchých slov v důrazném a živém tónu, vaše dítě může začít pochyťovat některá slovíčka bez větší námahy. Nakonec, co je nejdůležitější, intenzivní zaměření na mandování naučí vaše dítě to, že pokud si o něco řekne (nebo ukáže gestem či předá obrázek), dostane něco dobrého (nejen jídlo, ale hračku či oblíbenou činnost). Toto „dostávání dobrých

věcí“ – nebo podporování (reinforcement) – nejspíše povede ke zlepšení v řeči a schopnostech učit se novým dovednostem. Hodnocením silných stránek a potřeb vašeho dítěte stran verbálních i neverbálních operantů a používáním prokázaných ABA/VB strategií, budete na velmi dobré cestě k tomu, abyste začali s přístupem založeným na analýze verbálního chování.

Překlad: Ing Jan Zajíc

Úpravy: MUDr. Jana Gandalovičová

Se svolením Mary L.Barbera, BCBA-D

Odkazy

Barbera, M.L. & Rasmussen, T. (2007). *The verbal behavior approach: How to teach children with autism and related disorders*. London: Jessica Kingsley Publishers.

Partington, J.W. (2006). *The assessment of basic language and learning skills—Revised. (The ABLLS-R)*. Pleasant Hill, CA: Behavior Analysts, Inc.

Partington, J. W., & Sundberg, M. L. (1998). *The assessment of basic language and learning skills (The ABLLS)*. Pleasant Hill, CA: Behavior Analysts, Inc.

Skinner, B.F. (1957). *Verbal Behavior*. New York: Appleton-Century.

Sundberg, M (2008). *The Verbal Behavior Milestone Assessment and Placement Program: (The VB-MAPP)*. Concord, CA: AVB Press.

Formulář zhodnocení Verbálního Chování

Datum vyplnění
Vyplnil – jméno
Jméno dítěte
Věk
Datum narození

Lékařské informace

Diagnóza (pokud aplikovatelné/známé)

Věk v době diagnózy

Chodí Vaše dítě do školy a/nebo podstupuje nějaké terapie nebo speciální služby ?

Ano Ne Pokud ano, prosím uveďte název školy nebo poskytovatele, frekvenci a lokalitu služeb

Současná medikace:

Alergie:

Speciální diety/omezení:

Popište zvyklosti během jídla a pití. Prosím udejte, zda dítě jí samostatně, jaké textury/typy jídla jí. Také udejte, zda používá na pití flašku nebo pije z hrníčku:

Popište zvyklosti/problémy spaní:

Popište potíže při toaletě:

Informace o řeči

Používá Vaše dítě nějaká slova ?

Ano Ne Pokud ano, prosím popište množství slov a udejte příklady toho, co říká:

Pokud ne, žvatlá Vaše dítě ?

Yes No Pokud ano, prosím uveďte zvuky, které jste uslyšeli:

Zhodnocení mandování

Umí si Vaše dítě požádat pomocí slov o věci, které chce ? sušenka, džus, míč, potlač mě ?

Yes No Pokud ano, prosím uveďte věci/činnosti o které si Vaše dítě žádá slovy:

Pokud ne, jak Vám Vaše dítě dá najevo, že něco chce ? Zakroužkujte odpověď. Gesta / ukazování / tažení dospělého/ znaková řeč / obrázky / popadnutí věci.

Zhodnocení taktování

Umí Vaše dítě pojmenovat věci v knížce nebo na kartičce ? Pokud ano, prosím odhadněte počet věcí, které Vaše dítě dokáže pojmenovat a udejte až cca 20 příkladů:

Zhodnocení verbální imitace

Dokáže Vaše dítě imitovat slova, která vyslovíte ? Např. když řeknete „řekni míč“, řekne ono „míč“ ? Umí imitovat fráze ?; a když řeknete „Mám Tě rád“ zopakuje „Mám Tě rád“ ? Jednotlivá slova Ano Ne Říká Vaše dítě věci, které si zapamatovalo z filmů nebo z něčeho co slyšelo v minulosti ? Ano Ne Pokud ano, prosím popište

Intraverbální zhodnocení

Dokáže Vaše dítě doplnit vynechaná slova v písničkách ? Např. u „Prší, prší, jen se ____“ řekne Vaše dítě „leje“ ? Ano Ne Pokud ano, prosím uveďte písničky do kterých doplňuje slova nebo fráze:

Dokáže Vaše dítě doplnit vynechaná slova v zábavných nebo funkčních frázích jako „Bobek“ když uslyší „Bob a ____“ ?; a odpoví „posteli“ když uslyší „Spíš v ____“ ? Ano Ne

Dokáže Vaše dítě odpovědět na otázku typu kdo, kdy, kde, jak, proč (bez obrázku nebo vizevní nápovědy) ? Např. „Co létá po nahoře ?“ zodpoví Vaše dítě „pták“ nebo „letadlo“; a vyjmenuje alespoň 3 zvířata nebo barvy, když ho o to požádáte ? Ano Ne

Receptivní zhodnocení

Reaguje Vaše dítě na svoje jméno, když ho zavoláte ? Zakroužkujte odpověď. Skoro vždy / Obvykle / Někdy / nikdy Když řeknete zatleskej, postav se – vyhoví? Skoro vždy / Obvykle / Někdy / nikdy

Když řeknete Vašemu dítěti, aby si přineslo boty nebo hrníček, udělá to bez použití znakování ? Zakroužkujte: Skoro vždy / Obvykle / Někdy / Skoro nikdy

Dotkne se Vaše dítě svých částí těla, když řeknete např. „Dotkni se nosu“ ? Ano Ne Pokud ano, prosím udejte části těla, kterých se dotkne bez použití znakování:

Zhodnocení imitace

Zopakuje Vaše dítě Vaše činnosti s hračkami, když mu řeknete „Dělej tak“ ? Např. když popojedete s autíčkem dopředu a dozadu a řeknete dítěti „Dělej tak“ zopakuje to ? Ano Ne

Zopakuje Vaše dítě motorické pohyby jako např. zatleskání nebo zadupání pokud to uděláte a řeknete mu „Dělej tak“ ? Ano Ne

Zhodnocení vizuální dovednosti

Dokáže Vaše dítě párovat identické objekty s objekty, obrázky s obrázky, obrázky s objekty když mu řeknete „Páruj“ nebo „co je stejné“ ? Ano Ne Nejistě

Dokáže Vaše dítě skládat puzzle relevantní jeho věku ? Ano Ne Nejistě

Zhodnocení chování

Dokáže Vaše dítě sedět u stolu nebo na podlaze a dělat jednoduché úkoly s dospělým ? Ano Ne Nejistě

Prosím uveďte jakékoliv problémové chování (pláč, bouchání se, kousání, házení se na zem, vydávání hlasitých zvuků, bouchání hlavou) které Vaše dítě projevuje a trápí Vás. Prosím odhadněte počet opakování tohoto chování (100 krát/den, 10 krát/týden, jednou denně) včetně pár příkladů kdy k tomuto chování dochází. Uveďte také, jaké postupy jste vyzkoušeli na ovládnutí tohoto chování a zda-li byli úspěšní či nikoliv: